23 August în poezia românească contemporană

Dan Mazilu

Evenimentele înflăcăratului August 44 s-au reflectat bogat în poezia noastră, transfigurate artistic de toate generațiile de poeți, începînd cu cei combatanți și pînă la cei mai tineri cărora istoria nu contenește a se destăinui metaforic.

Victor Tulbure este unul dintre combatanți, și de aceea versurile sale trasmit dublu forța autenticității: odată ca participant real și apoi prin talentul autorului în a evoca și reda simțămintele . Volumul se intitulează "Poet și ostaș" și a apărut în 1958. Condiția poet-ostaș apare de la primele versuri:

"Celor flămînzi de frumuseți
Le plămădesc cuvîntul ca o pîine,
Cuvînt cu prospețimi de dimineți,
Merinde xxxxx pentru drumul către mîine...
Dar pentru viclenitul gînd vrăjmaș
Doar trăznetul ce-n două frînge steiul!
Si-atunci îmbrac vestonul de ostaș,
De baionetă îmi ascund condeiul"

Urmează multe pagini din jurnalul de front cu viața umilitoare a soldatului român în vremea veche:

"Cîntăm și-n arșițe și-n geruri
Cu trupul de corvoadă frînt:
Cu noi e dumnezeu din ceruri!
Cu noi majurii pe pămînt!"

Unele portrete precum "Crucile viteazului" se apropie de virulența argheziană:

2

"E tînăr, e frumos, inteligent,
Si scrie stihuri pentru domnişoare...
Cînd trece sub fereastra dumneaei
Se simte parcă alintat de soartă,
Si ca să vadă dînsa-n stare ce-i
Dă cu plutonul de pămînt, nu-l iartă....
Nu, n-a pierit, pe front, răpus în piept, -
La balamuc sfîrşi pe-o năsălie
Căci cruce-avea la gît (de fier, ce-i drept!)
Dar încă patru-n sînge (de sfrenţie)."
Momentul insurecţiei zvîcneşte în versuri pe cît de simple pe atît de sugestive:
"...Noi n-am dormit în noaptea ceea,
Ci fiecare am vegheat,
Cu sete ne-am săpat tranşeea
Cum niciodată n-am săpat...
Călcăm domnii şi strîmbe ranguri
Sub care robi n-o să mai fim.
Venim cu plumbi, venim cu ştreanguri,
Cu ura din străbuni venim...
In veacul tînăr dăm năvală,
Cu toate armele izbim!"
Versuri amare sînt adresate şi vrăjmaşilor ţării şi progresului, ca un imbold şi o veghe prin cuvînt:
"Cei ce ne vor pieirea prin atom
Si braţele ne vor iar ferecate,
Ce-i ce-njosesc şi numele de om,
Vrăjmaşi a tot ce-nseamnă libertate,
Să tremure ca frunzele din pom
De vîntul urii noastre care bate!"
Un alt poet civic de seamă este Dragoş Vicol. El se exprimă astfel despre augustul renascentist într-un volum intitulat chiar "Buchet în August":
"A plămădit în tine, partidul, sfîntul vis
al patriei de astăzi şi-al celei viitoare.
Cu sînge şi cu jertfe întîi fu visul scris,
apoi cu bucuria bogată în izvoare"
Poezia lui Cicerone Theodorescu dezvoltă

portretistica şi satira civică. Un volum deosebit este "Cîntece de galeră" din care spicuim acest "Bilanţ 44":
"Slugi gheboşate la stăpîni
Cîinoşi sub coifuri şi zevzeci,
Sînt patru ani - ce ani bătrîni!
Ne-apasă azi cît patruzeci."
Nicolae Labiş, "puiul de cerb" al poeziei noi, cheamă în "Marşul celor puternici"la veghea continuă a cuceririlor revoluţionare:
"Nu vă chem în duruitul darabanei,
Nu vă chem sub flamuri negre ca vultanii,
Vă chem în marşul cel mare,
Spre raiul jinduit de părinţi şi de buni,
Oameni mari şi tari, oameni buni!
Noi sîntem fără număr, căci în rînduri avem
Ostaşi, ţipetele necăjiţilor de demult, vuind în pămînt,
Si cîntecele urmaşilor, din viitor către noi străbătînd."
Nichita Stănescu, aflat printre poeţii cei mai importanţi de azi a dat cititorilor pe lîngă alte poezii şi două volume angajate, "Roşu vertical" şi "Un pămînt numit România" In ciuda unei metaforici debordant metafizice, poetul are realizări care îşi ocupă locul lor în poezia patriotică de azi. Vom cita din portretul făcut unui comandant:
"La vorbă poate nu întotdeauna
e priceput să pună-ă floare,
dar n-a precupeţit la tîmpla lui niciuna
din tonele de sare...
E dur, ei da, să fie dur!
O, dacă munţii ar fi moi,
orice meteorit impur
trecînd prin ei, ar da în noi."
Emil Isac în poezia "N-a fost minune" ne

luminează liric faţa istoriei:
"N-a fost minune, a fost voinţă
tot ce s-a-ntîmplat:
Milioane de braţe - s-au unit şi a
troznit ce a fost aur şi lemn
Si degetul vremii a înfipt cu foc un semn.
Lumea veche s-a cutremurat şi s-a
dărîmat,
Drumurile s-au luminat."
Dintr-o generaţie mai veche îl vom remarca şi pe Demostene Botez cu poemul în care mărturiseşte:
"Pe crestele Carpaţilor, în stînci,
In piatra lor cu aşchii de sidef,
Aş vrea să sap în dăltuiri adînci
Suita unui basorelief...
Ca un gigantic, milenar panou,
Doar uriaşele-i dimensiuni
Putea-vor să cuprindă omul nou
Si fresca lui întreagă de minuni."
Deasemeni cu cel în care defineşte această zi de neuitat:
"E ziua natală în care
Cu-ntîiele raze de soare
Ce-atuncea treziră cetatea,
Aici s-a născut Libertatea....
Din vechi năzuinţi
De moşi şi părinţi,
Din cugetul drept,
Din greul din piept,
Din sînge şi lut,
Atunci s-a născut!"
Vom înţelege tot mai clar, odată cu poetul Eugen Frunză cît de puternic trebuie să ne fie patriotismul:
"Nu-i jertfă prea mare să cazi apărînd
Asemenea vremuri-minune,
Căci nu are omul nimica mai sfînt
Decît libertatea, pe lume."

Un alt poet civic important este şi Mihu Dragomir, însă pe o linie mai interioară. In "Ziua Victoriei" reuşeşte să dea evenimentului o aură de istoricitate directă:

"Ziua dorită ne-a găsit mai puţini.
Se risipiseră mulţi prin mărăcini
întinşi pe răscrucile lumii şi anilor.
...
Vorbesc pentru cei rămaşi în iarbă,
Cu furnicile neştiutoare migăling în barbă...
vorbesc, mă-ntreb, şi-mi dau răspuns!
A fost de-ajuns! Cu mult prea de ajuns!
...Dar lumea întreagă a venit lîngă noi
şi-am împărţit victoria, ca apă şi hrană.
Si-a început istoria noastră, contemporană."

Regretata poetă Veronica Porumbacu ne-a lăsat printre altele şi frumosul poem "Cadenţa luminii":

"Tii minte cadenţa luminii pe
corzile nopţii?
De mult te doream, Libertate,
plimbîndu-ne degetele ca pe-o ghitară
pe şipcile gardului.
Si corzile toate cîntau
Cuvîntul Pace
şi Pîine
şi Libertate ...
Erai tu, eram eu,
eram atîtea catarge
necunoscute-ale ţării
şi toate
veneam cu steagul speranţei - de flăcări -
înaintea ta, Libertate!"

Urmînd modelul Mioriţei, Theodor Balş dedică un poem la fel de bogat în metafore, dar cu rezonanţe medii, unui ţăran moldovean căzut în luptele de la Băneasa:

"...Si de te-o-ntreba, măre, careva
unde-s, să îi spui că sînt plop pe grui,
fir înalt de grîu cu pămînt în brîu,

lună albă sînt şi mă duc pe vînt
şi mă-ntorc pe soare luminînd mai tare
să răpun în zori umbre şi răcori."

Nicolae Tăutu, ultimul dintre cei cîţiva de care ne-am ocupat parţial aici se numără printre cei mai de seamă poeţi civici, martor al vremurilor ce le evocă. Cîntînd "Luminile lui August" mărturiseşte a le fi intuit imaginea şi rodul odată cu ceilalţi combatanţi, fapt ce a contat o dată în plus la abnegaţia tuturor:

"Mă-ntreb şi azi:zărit-am prin vîltoare,
In clipa nesfîrşită de atac,
Dobrogile de aur proletare
Cu stelele Bicazului prin veac?
Pot să răspund:nu le-am zărit pe toate,
Dar am simţit ~~atunci~~ de-atunci, neşovăind,
Cum stele mii de purpură brumate
In inimile noastre se aprind."

Aceste raze metaforice desprinse din poezia contemporană provin de la cîteva flăcări lirice. Insă poezia civică vine prin istorie odată cu poporul şi ţara luminîndu-i drumul cu lumina versului nemuritor. Sînt poezii ce-şi fac loc cu mîndrie în cartea de aur a literaturii aşa cum faptele oamenilor muncii dintotdeauna îşi fac loc în cartea istoriei.

§